

Att bli vuxenlärare i Norden

- Några lärdomar från Sverige och Danmark

Per Andersson
Institutionen för beteendevetenskap och lärande
Linköpings universitet

Biskops-Arnö Nordens folkhögskola
5 maj 2011

Att bli vuxenlärare – projektets utgångspunkter

- Fokus låg på möjligheter och vägar till att bli vuxenlärare/utbildare
- Huvudintresse: vuxenlärare som möjlig “profession”, ideella cirkelledare är t.ex. inte i fokus
- Många som deltar i utbildning för vuxenlärare är redan “okvalificerade” vuxenlärare, dvs. arbetar men saknar specifik utbildning för området

Presentationen utgår från:

- Teorier om profession och professionalisering
- Studier av policy kring vuxenutbildning och kraven på vuxenlärare, och av beskrivningar av befintliga vuxenlärarutbildningar
- Intervjuer med studerande på olika former av vuxenlärarutbildning

2

Vuxenlärare som profession?

En definition på kännetecknen för en profession:

- Forskningsbaserad utbildning
- Yrkesspråk
- Legitimation
- Yrkesetik och sanktioner
- Professionell frihet

Fokus förskjuts i diskussionen kring professioner:

- Statisk syn → Dynamisk syn
- Profession → Professionalisering
- Professionalisering som process

3

Vuxenutbildning – vuxenlärare i Sverige

- Allmän och yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning (grund- och gymnasienivå)
 - Samma formella krav på vuxenlärare som på andra lärare i samma ämnen/yrken och nivåer – lärarexamen
- Yrkehögskolan (eftergymnasial)
 - Inga formella krav på lärarnas kompetens
- Folkbildningen
 - Inga formella krav, folkhögskollärarexamen finns

4

Den "osynlige" vuxenläraren

- Lång och stark vuxenutbildningstradition
- Begränsad forskning om vuxenläraren – både om yrkesutövningen och framför allt om vägen fram till att bli vuxenlärare
- Vuxenutbildning ett politiskt område – men inte vuxenläraren
 - Den vuxna studerande, förutsättningar för studier och utbildningens nytta är i fokus
 - Vuxenläraren och vuxenpedagogiken i bakgrunden
 - Läraren/utbildaren, vuxenpedagogiken och undervisningens kvalitet är mer i fokus i policy på EU-nivå

5

Forts...

- Få eller inga specifika formella krav på vuxenpedagogisk kompetens hos vuxenlärare
- Inga formella riktade utbildningar för *blivande* vuxenutbildare – förutom folkhögskollärarexamen
 - Snarare fortbildning för "okvalificerade" vuxenlärare
- Danmark: utbildning för vuxenutbildare är del av vuxenutbildningssystemet
- Vuxenutbildningen vill gärna ha kunniga vuxenlärare, men kräver sällan formella vuxenpedagogiska kvalifikationer

6

Att bli vuxenlärare i Sverige - en slingrig väg

- Personlig situation och historia sätter gränser och påverkar vägen till att bli vuxenlärare
- Även om vägen varit slingrig finns tre typer av studerande på utbildning för vuxenlärare:
 - En längtan efter (ny) karriär, leder till valet att utbilda sig till (vuxen)lärare
 - Att bli lärare är plan B på grund av olika "hinder", som arbetslöshet, sjukdom etc.
 - Arbetar redan som "okvalificerad" lärare/utbildare, och vill/måste skaffa den formella kompetensen

7

Valet att studera till lärare

Valet påverkas av:

- Individuella motiv
- Externa krav/förväntningar

- Generellt: motiv för att påbörja studier
 - Starkt intresse; viktigt att studera, skaffa sig kunskap och inspiration
 - Förändra sin situation
 - Krav från familjen
 - Ta tillvara tillfället som erbjuds i Sverige
 - Hälsoskäl

8

Forts...

- Motiv för att välja lärarutbildning
 - Egna positiva erfarenheter från skolan, varit handledare i arbetet, påverkan från någon annan, arbetslöshet
 - De som redan är lärare: få kompetens som är användbar i arbetet, vill ha verktyg
- Motiv för att bli just vuxenlärare
 - Vill undervisa vuxna
 - Ett särskilt engagemang eller drivkraft
 - Påverkan från andra
 - De som redan är vuxenlärare: krävs för att få en anställning, användbart i arbetet, vill ha verktyg

9

Vuxenlärarprofession/alisering? - slutsatser ur svenskt perspektiv

- Vuxenlärare kommer knappast att utvecklas som en egen profession
- Men vuxenlärare skulle kunna utvecklas som en specialisering inom en mer allmän lärarprofession/alisering
- Specialisering mot åldersgrupp behöver kombineras med specialisering mot innehåll – liksom i grund- och gymnasieskola
- För att vara användbar och anställningsbar kan en lärare behöva specialisering både för att undervisa vuxna och för att undervisa ungdomar
- Men så länge vuxenutbildningen inte kräver specialisering för att undervisa vuxna kommer efterfrågan på sådan kompetens och utbildning att vara låg

10

Läs mer om resultaten från

- BABAR – Nordplus-projekt, Becoming Adult Educators in the Baltic Region
– www.dpu.dk/babar
- BAEA – Grundtvig-projekt, Becoming Adult Educators in the European Area
– www.dpu.dk/baea

11